

Oliver Quinlan, THE THINKING TEACHER. Independent Thinking Press, Bancyfelin, Carmarthen, Wales, UK, 2014, 150 str.

Knjiga je podijeljena u dvanaest poglavlja te ima zahvalu, predgovor, uvod i zaključak. Poglavlja su poredana logično i međusobno su prilično neovisna. Teme svih poglavlja potkrijepljene su primjermima i citatima, ali ne tako što bi se „teorija“ dokazivala u praksi već su to zapažanja autora koja su bila poticaj na određena razmišljanja.

Već u uvodu autor se ograđuje od toga da želi reći kako bi u školi trebalo raditi, koje bi oblike poučavanja trebalo primijeniti ili u kojem bi smjeru uopće obrazovanje trebalo ići. Svoju knjigu doživljava kao poziv u potragu za izazovima i perspektivama u iscrpljujućoj stvarnosti poučavanja.

Škole su idealne institucije za izgradnju budućnosti prije nego puko pripremanje za nju. Postavljanje pitanja na koje već znamo odgovore prejednostavno reproducira svijet kakav jest ili kakav je bio, dok postavljanje pitanja na koja ne znamo odgovore može voditi u promjenu i napredak. Samo pomoću postavljanja pitanja nastaje novo znanje s kojim smo u stanju pročistiti naše razmišljanje. Učiteljski posao je dobro odrađen ako učenici mogu iskustiti izazove i pitanja svaki dan. Često se izazov mora tražiti i to je glavni cilj ove knjige.

U prvom poglavlju razmatra se je li ljubav dovoljna za učiteljsku profesiju. Naime, amateri zasigurno imaju ljubav za neki posao pa ljudi ipak žele profesionalce za sve što smatraju važnim, a to je i obrazovanje. Izgleda da ljubav nije dovoljna i da je važnije imati princip za čiji je razvoj potrebno vrijeme, iskustvo i razmišljanje. Kad je princip dobro promišljen puno ga je teže uzdrmati nego ljubav. No, do principa nije lako doći jer mora biti dovoljno specifičan da ima smisao, a ipak dovoljno općenit da se može primijeniti na sve što radite. Važno je da je razmotren i definiran, da podupire ono što radite i da može biti i drugačije uobličeno u teškim vremenima. Ljubav je poželjna, ali poučavanje tre-

ba počivati na čvrstim principima koji vas drže da radite ono što volite čak i kad ljubav nije dovoljna.

Drugo poglavlje govori o „naočalama“ kroz koje promatramo svijet. Naše su naočale oblikovane obiteljskim iskustvima, ali i školovanjem. Skupovi različitih gledišta zapravo su razne ideologije. Malo je neobično da učitelji imaju razne ideologije premda su svi tu zbog dobrobiti djece. Međutim, razlike su često u detaljima i prioritetima. Prema autoru, svi bi trebali imati neku ideologiju prema kojoj bi djelovali i koja je vrijedna vremena i truda da je duboko razmotrimo i jasno definiramo.

U trećem poglavlju koje nosi naslov *Beskorisnost korisnoga* raspravlja se o tome što bi trebao naučiti mladi čovjek. Postoje težnje da bi ono što djeca uče u školi trebalo imati izravnu primjenu u njihovim životima. No, ne može se tražiti korisnost svega što bi se trebalo učiti jer bi onda, na primjer, o umjetnosti učili samo budući umjetnici. Isto je i s drugim područjima, a mi često dobivamo najviše od onog što ima najmanju praktičnu uporabljivost jer je to ono što nas je potaknulo na razmišljanje.

Četvrto poglavlje govori o informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji u školi. Integracija tehnologije trebala bi biti odraz kako je ona korištena u vanjskom svijetu. U školi bi je trebalo koristiti kao integrirani alat kojim se koristimo u raznim nastavnim predmetima. Problem je u tome što uglavnom nije dizajnirana za učenje kao što je prilagođena vanjskom svijetu. Tako je izostao uspjeh kod učenika uvođenjem interaktivnih školskih ploča, a najvažniji razlog neuspjeha je što je s pločom interaktivno komunicirao uglavnom samo učitelj jer je tehnologija omogućila samo jednoj osobi da u isto vrijeme radi s njom. Kasnije su u škole uvedena prijenosna računala (laptopi) i računalne bilježnice (tableti), uređaji koji opet nisu dizajnirani za učenje. Jednostavno stavljanje tehnologije u razine njeno učinkovito korištenje već to čak

može biti smetnja učenju. Internet, međutim, ima snažan utjecaj na trenutnu dostupnost informacija i to je potaknulo razmišljanja da stjecanje znanja nije više tako važno kao što je bilo nekad. S otvorenom linijom prema svemu, postala je važnija vještina pretraživanja nego disciplina pamćenja. No, postoje situacije poput improviziranog sviranja kad jednostavno moramo imati određeno znanje usklađeno u sebi budući da nam neće pomoći ispisivanje tonova nekog tonaliteta na ekranu. Tehnologija može biti dobar alat, no učitelji trebaju razmisliti kakvo bi učenje uz njenu pomoć tek mogli razviti.

Peto poglavlje govori o kvantificiranju učenja. Učitelji, naime, često imaju težak zadatak kvantificiranja i sistematiziranja onoga što se događa u razredu. Međutim, postoji potreba za ravnotežom između sustava kvantificiranja rezultata i područja koja bi trebala ostati slobodna, otvorena i tajanstvena. Roger Martin je osmislio model za razmišljanje o napetostima između inovacije i sustava u poduzetništvu. On se sastoji od tri faze: zagonetka, heuristika i algoritmi. Ako primijenimo taj model na poučavanje, algoritmi bi mogli biti problematični jer poučavanje po strogim uputama naginje sukobu s poimanjem učitelja kao kreativnog i sposobnog da prilagodi praksu potrebama učenika. Dobro poučavanje nije jednostavno biranje između algoritama, heuristike ili zagonetnosti, no važno je razmotriti što, kada i kako koristimo i koji su učinci toga. Previše zagonetnosti je rizik koraćanja u mraku. Previše algoritama vodi u gubitak entuzijazma, ali i opasnost primjene pogrešnih pristupa. Heuristika se čini kao dobra sredina.

U šestom poglavlju radi se o dvojbi između provođenja najbolje prakse ili sljedeće prakse. Najbolja praksa je kolekcija primjera koji su djelovali u razrednom okruženju i koju se smatra da je dovoljno djelotvorna da bude dalje primijenjena. Teorija je opisivanje i objašnjavanje kako ili zašto nešto tako djeluje. No, postoji dojam da obrazovna teorija često nije primjerena složenom svijetu stvarnih razreda pa se pojavljuje potreba da se „najbolja praksa“ zamijeni sa „sljedećom praksom“. U većini slučajeva, to će biti procjenjivanje trenutne najbolje prakse, no u osnovi to nije oponašanje već neprestano vred-

novanje i razvoj koji je temeljen na istraživanju. To je složeno kruženje između specifičnih primjera iz pamćenja ili iskustva i razumijevanja novog sadržaja. Stoga, teorijski okvir utječe na praksu, no iskustvo u razredu također nastavlja oblikovati taj okvir.

Sedmo poglavlje govori o reguliranju, kontrolama i pouci iz područja financija. Postoji, naime, stanovita sličnost između bankarskog sektora i obrazovanja: vrednovanje rezultata i metode kojima se koristimo da bi postigle te rezultate. U poticanju obrazovnog „slobodnog tržišta“ gdje roditelji bez kontrole imaju slobodan izbor gdje će poslati svoju djecu, jedan od problema je da djeca dobivaju samo jednu šansu u obrazovanju tako da mnogi misle da je kontrola potrebna. No, prekomjerna kontrola može voditi k izobličenju. Kad se pojavi inspekcija, čak i natprosječno uspješni i inovativni praktičari, vraćaju se metodama koje smatraju da se očekuju. Rješenje je testiranje koje bi učiteljima omogućilo da pronađu učinkovitije načine za postizanje rezultata, no teško da će se usuglasiti roditelji, učenici i učitelji oko toga kojem cilju i rezultatima trebamo težiti. Poslovni okvir je daleko od vrijednosti i načela poučavanja, no on je tako snažan da se i dalje razmatra njegov utjecaj na obrazovanje.

U osmom poglavlju govori se o najmanjim održivim nastavnim satima. U poslovnom svijetu, najmanji održivi proizvod je najjednostavnija realizacija ideje (proizvod ili usluga) koja se sposobna održati. Najmanji pak održivi nastavni sat je dobiti najviše iz najmanjeg. Učenici, nakon što su upoznati s temom, sami istražuju, pronalaze i rješavaju probleme. Ovakav pristup ima manje uputa u planu nastavnog sata, no učitelj mora biti u stanju reagirati u smjerovima koji učenici odaberu. Za učitelja koji razmišlja, strukture i upute su alati koji se razmještaju kad je vrijeme za to.

Deveto poglavlje ima za poučavanje intrigantan naslov *Lošije je bolje*. Radi se o razmatranju primjene nekih principa za izradu računalnog operativnog sustava Unix na poučavanje. Prvi je *malo je prekrasno* koji se zalaže da se nastavno gradivo podijeli u male cjeline te je njihova snaga u spajanju na jedinstvene i korisne načine. Drugi princip je interaktivnost u kojoj bi učenici trebali zadržati slo-

vodu. Treći princip je tvrdnja da je *šutnja zlatna* jer učitelji prečesto daju previše informacija, a to učenicima odvlači pažnju i ne liči na stvarnost u kojoj imamo ili previše ili premalo informacija. Četvrti princip je da bi *sustav trebao biti dizajniran tako da predviđa da njegovi korisnici znaju što rade*. Tu se radi o učiteljskom izbjegavanju davanja prekomjerne podrške da bi se potaknulo što više učeničkog razmišljanja. Ideja *lošije je bolje* je pristup dizajniranju računalnih programa koji daje veću prednost praktičnosti nego besprijekornosti. Besprijekornost je iscrpljujuća i oduzima puno vremena. Pripremanje za nastavu u manje vremena znači koncentraciju na ključne aspekte. Ponekad je bolje da obrazovanje bude učinkovito nego da bude besprijekorno. Najbolji računalni programi nisu besprijekorni, no ipak su korisni.

Deseto poglavlje govori o učenju kao postajanju. Kad prijenos znanja djeluje kao proces stjecanja pojmova fizičkih predmeta radi se o „stečenom prijenosu“. Druga vrsta je „sudjelujući prijenos“ u kojem se radi o tome kako postati pripadnik određene zajednice. Primanje u zajednicu je učenje određenih vještina i znanja te djelovanje u tom okruženju. Sudjelujući prijenos je prilagodljivo i neprekinuto učenje bez krajnje točke. Iz perspektive svrhe obrazovanja, od svojstava koja možemo mjeriti, možda je važniji način kako obrazovani ljudi pristupaju životu kao dio zajednice. Stečeni se prijenos vjerojatno neće zamijeniti sudjelujućim, no moguće je koristiti oba ovisno o okolnostima.

Jedanaesto poglavlje govori o inspiraciji. Inspiracija je lijep osjećaj, no nevolja je što se taj efekt brzo ugasi. Obično inspiracija započne projekt na kojem nastavljamo raditi da bi ga oplodili. Na žalost, često ugodan osjećaj inspiracije zamjenjuju izazovi i nedostaci u izvornoj ideji koje treba prevladati da bi ideja funkcionirala. To zasigurno iziskuje naporan rad. Kad god se osjećamo inspirirani novim idejama, trebali bi razmisliti koju aktivnost bi zapravo mogli poduzeti i postoji li nešto konstruktivno u tim idejama. Svi trebamo malo dobrog osjećaja u našem poslu, no možda bi trebali težiti za ostvarenjima, a ne za inspiracijom.

Nemojte se skrasiti je pomalo neodređena poruka koju je izrekao Steve Jobs i po kojoj je posljednje poglavlje dobilo naslov. Ta poruka da se nemojmo smiriti, da ne budemo zadovoljni postignutim i da stremimo višem, zapravo je poziv na ambicioznost. No, problematična se ravnoteža između ambicija i zadovoljstva. Malo je vjerojatno postići više nego je cilj postavljen tako da njegovo visoko postavljanje znači da nećete biti ograničeni nerealan niskim očekivanjima od sebe. No, poruka da damo sve od sebe pokazuje da je prihvatljivo postići i lošiji rezultat ako je uloženi maksimalni trud. Uspjeh može izgledati vrlo privlačno i pohvalan je naporni rad koji je potreban, no malo je ljudi spremno za takvu žrtvu. Neki ljudi naginju promjenama i ambicioznim ciljevima, dok drugi svoju budućnost vide u smirivanju i nastanjivanju. Učitelji su dužni dati mladim ljudima priliku da razmisle o tome kako se njihove perspektive mogu razlikovati i omogućiti im da oblikuju njihove živote na način koji odaberu.

U zaključku autor daje svoje mišljenje da su u današnjem svijetu potrebni učitelji koji razmišljaju i koji traže nove izazove i postavljaju pitanja na koja nemaju odgovore. Mladi ljudi trebaju učitelje koji im mogu dati pristup postojećem znanju i razmišljanju koje bi mogli uporabiti da izgrade svoje vlastito. Razmišljanje oblikuje odluke, a odluke su te koje oblikuju svijet. Naše odluke određuju nas, a učiteljske odluke određuju i druge ljude pa bi te odluke trebale biti dobro promišljene.

Ovo je prva knjiga ovog mladog autora u kojoj on iznosi osobna iskustva, zapažanja i razmišljanja. On često traži svojevrsni transfer iz raznih područja u pedagogiju. Poneka razmišljanja mogla bi se opisati kao trivijalna poput naslova knjige i glavne misli da je danas potreban učitelj koji razmišlja i koji učenike potiče na razmišljanje, no knjiga ni u kom slučaju nije iritantna jer nije osmišljena na način davanja savjeta iako je otvoreno namijenjena učiteljima.

Darko Novosel